HANDLINGSPLAN FOR
ET TRYGT OG GODT BARNEHAGEMILJØ

FOREBYGGING AV KRENKELSER

OG MOBBING

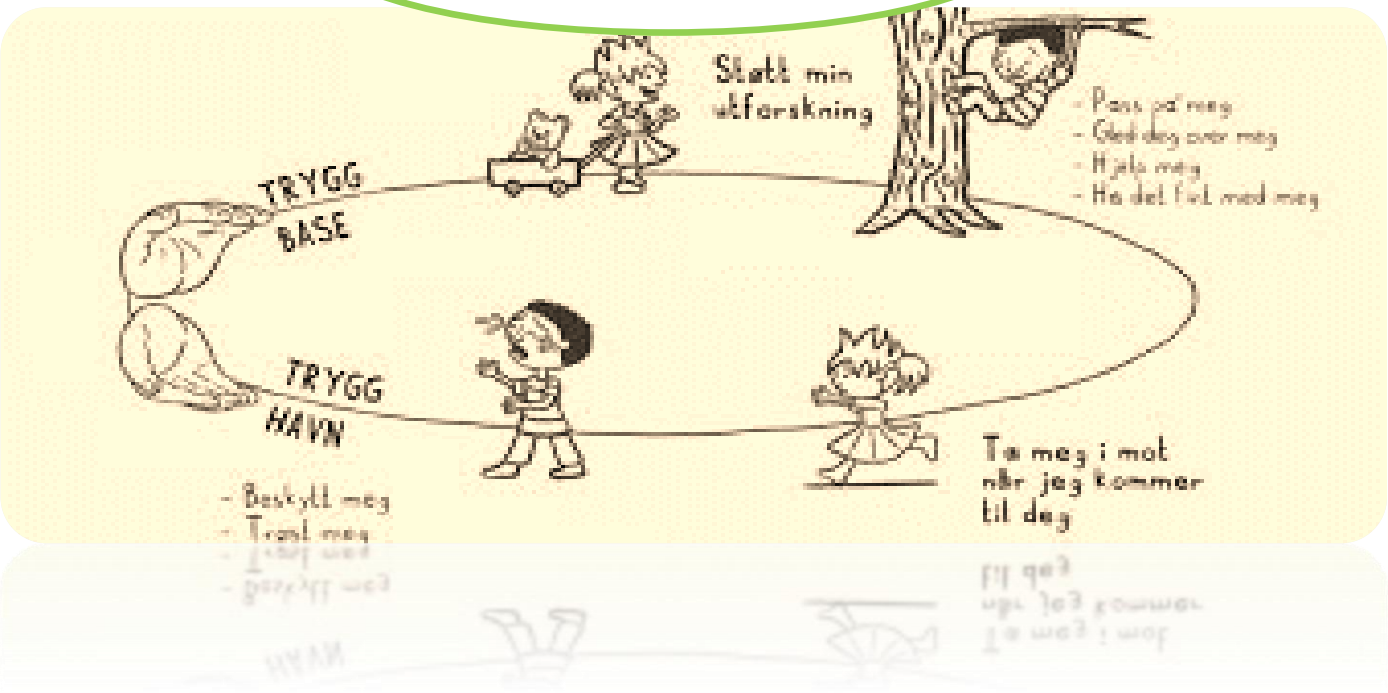
MÅL:

§41 NULLTOERANSE OG FOREBYGGENDE ARBEID

Nytt kapittel i barnehageloven trådte i kraft 01.01.2021

ALLE SKAL BLI SETT, HØRT

OG TATT PÅ ALVOR

Innhold

HANDLINGSPLAN FOR 1

FOREBYGGING AV KRENKELSER 1

OG MOBBING 1

..... 4

Forebyggende arbeid i barnehagen: 4

Hva sier barnehageloven: 5

Kapittel VIII Psykososialt barnehagemiljø 5

§ 43.Skjerpet aktivitetsplikt dersom en som arbeider i barnehagen, krenker et barn 5

Denne handlingsplanen er laget med utgangspunkt: 6

I rammeplanen for barnehagen står det (s.11): 6

Hva er mobbing? 6

En definisjon på mobbing er: 7

Eksempler på fysisk eller psykisk mobbing: 7

Avdekking: 7

Tiltak når mobbing oppstår: 8

I forhold til barna: 8

Alle barna i barnehagen: 9

I forhold til foreldre: 9

Dokumentasjon: 9

Foreldre kan drive forbyggende arbeid ved: 10

Evaluering: 10

Tiltaksplan 13
Vedlegg1: Rutine for: Et trygt og godt barnehagemiljø 13
Vedlegg 2: Melding om mulig utrygt barnehagemiljø, Sandnes kommunale barnehager 14
Vedlegg 3: Sjekkliste for delpliktene: 16
Skriftlig plan for tiltak: 18
Vedlegg 4: AKTIVITETSPLAN etter barnehagelovens §42 19
AKTIVITETSPLAN 19
Vedlegg 5: Barnehagens psykososiale miljø - Sjekkliste 21
Vedlegg 6: De voksnes relasjoner til barna, Sjekkliste 22
Eksempler på undersøkelser 23
Samtaler med: 23
Observasjoner: 23
Når skal en sette inn tiltak? 23
Når kan undersøkelsen avsluttes? 23
Eksempler på tiltak som kan igangsettes: 23

ALLE SKAL BLI SETT, HØRT OG TATT PÅ ALVOR

Alle barn har rett til å ha et trygt og godt barnehagemiljø. I det ligger å være inkludert og oppleve mestring hver dag. Det har betydning for barns utvikling videre i livet. Alle barn har rett på en god barndom som de kan minnes med glede. Erfaringen fra barnehagen legger grunnlaget for hvordan barna vil mestre livet. Begynnende mobbing og krenkelser må tas tak i før det utvikler seg. Vi har tro på forebyggende arbeid – veien for å lykkes i å skape et trygt og godt barnehagemiljø.

Forebyggende arbeid i barnehagen:

For å forbygge mobbing arbeider barnehagen aktivt for å skape ett trygt og godt miljø for barn og ansatte.

> § 41 Barnehagen skal ikke godta krenkelser som for eksempel utestenging, mobbing, vold, diskriminering og trakassering.

Personalet i barnehagen jobber målbevisst med sosialkompetanse (selvhevdelse, empati, rolletaking, prososial atferd, selvkontroll, lek, glede og humor etc,)

Med tanke på hva forskning viser oss om mobbing er det viktig at barnehagen legger til rette for en god start for enkelt barn ved:

- Primærkontakt i tilvenningsperioden
- Bruke faddere i tilvenningen
- Verdiene fra tilvenning Trygghet, Raushet, Ydmykhet og det unike barnet
- Barnemøter der temaet er hvordan vi vil ha det i barnehagen.
- Lage sosiale spille regler i førskolegruppa
- Systematisk observasjon og refleksjon rundt sosialt samspill
- Vektlegger vennskap gjennom hele året
- Mobbing som tema i samling

- Fokus på vennskap, alle skal ha minst en venn i barnehagen
- De ansatte har en aktiv holdning mot mobbing
- Tema på ledermøter og avdelingsmøter
- Fokus på sosial kompetanse
- Fokus på mangfold
- Pedagogisk leder og styrer har RIPPS (rapport, informasjon, pedagogisk samarbeid og støtte)

Hva sier barnehageloven:

Kapittel VIII Psykososialt barnehagemiljø

§ 41 Nulltoleranse og forebyggende arbeid

Barnehagen skal ikke godta krenkelser som for eksempel utestenging, mobbing, vold, diskriminering og trakassering. **Alle** som arbeider i barnehagen, skal gripe inn når et barn i barnehagen utsettes for slike krenkelser.
Barnehagen skal forebygge tilfeller hvor barn ikke har et trygt og godt barnehagemiljø ved å arbeide kontinuerlig for å fremme helsen, trivselen, leken og læringen til barna.

§ 42 Plikt til å sikre at barnehagebarna har et trygt og godt psykososialt barnehagemiljø (aktivitetsplikt)

Alle som arbeider i barnehagen, **skal følge med** på hvordan barna i barnehagen har det.
Alle som arbeider i barnehagen, **skal melde fra** til barnehagens styrer **dersom de får mistanke om eller kjennskap til at et barn ikke har et trygt og godt barnehagemiljø**.

§ 43.Skjerpet aktivitetsplikt dersom en som arbeider i barnehagen, krenker et barn

Dersom en som arbeider i barnehagen, får mistanke om eller kjennskap til at en annen som arbeider i barnehagen, krenker et barn med for eksempel utestenging, mobbing, vold, diskriminering eller trakassering, skal vedkommende straks melde fra til barnehagens styrer. Styreren skal melde fra til barnehageeieren.

Dersom en som arbeider i barnehagen, får mistanke om eller kjennskap til at styreren i barnehagen krenker et barn med for eksempel utestenging, mobbing, vold, diskriminering eller trakassering, skal vedkommende melde fra til barnehageeieren direkte.

Denne handlingsplanen er laget med utgangspunkt:

- Handlingsplanen mot mobbing for barnehagene i Sandnes kommune,
- Endringer i barnehageloven med nytt kapittel viii «Nulltoleranse og forebyggende arbeid
- Rammeplan for barnehager
- Forskningsrapport 2015 Hele barnet, heleløpet, Mobbing i barnehagen
- Mobbing i barnehagen Manifest; Barn og familie departementet
- Boka: De er bare barn. Om barnehagebarn og mobbing av Ingrid Lund,

I rammeplanen for barnehagen står det (s.11):

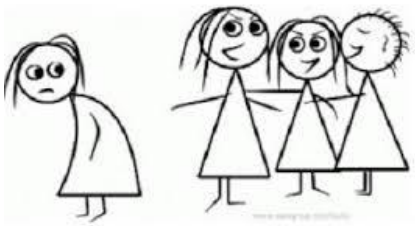

Barnehagen skal bidra til barnas trivsel, livsglede, mestring og følelse egenverd og forebygge krenkelser og mobbing.
Om et barn opplever krenkelser eller mobbing, må barnehagen håndtere, stoppe og følge opp dette.
Dette medfører at personalet skal sørge for at alle barn opplever trygghet, tilhørighet og trivsel i barnehagen (s. 20).
Personalet skal forebygge, stoppe og følge opp diskriminering, utestenging, mobbing, krenkelser og uheldige samspillsmønstre (s.23).
Sosial kompetanse er vesentlig for å motvirke utvikling av mobbing. Personalet må være tilstede og veilede og støtte barna i tilegnelse av sosiale ferdigheter.

Hva er mobbing?

Manifest mot mobbing oppfordrer til aktiv innsats mot mobbing der barn og unge oppholder seg. Partene har en felles visjon om nulltoleranse som grunnlag for arbeidet. Men hva er mobbing? Vilkårlig erting er ikke mobbing. Konflikter og enkelttilfeller av slåssing og utestenging er heller ikke mobbing. Vi snakker altså ikke om mobbing når barn plutselig blir sinte på hverandre, tar leker fra hverandre eller spinger opp i raseri over et eller annet.
Mobbing er noe langt mer alvorlig;

Mobbing er når en person eller en gruppe gjentatte ganger og over tid plager og trakassere et offer. Mobbing handler om makt og avmakt, det er et skjevt maktforhold mellom den som mobber og den som blir mobbet. Mobbing blant små barn kan forebygges ved at voksne er oppmerksomme på det enkelte barns trivsel og på samværsmønstre i barnegruppen. Mobbing i barnehagen kan stoppes av aktivt deltagende voksne som griper inn når det er nødvendig. (Mobbing i barnehagen, barne- og familie departementet)

En definisjon på mobbing er:

I forskningsrapporten (2015) defineres mobbing slik:
" Mobbing av barn i barnehagen er handlinger fra voksne og/eller andre barn som krenker barns opplevelse av å høre til og å være en betydningsfull person for fellesskapet og muligheten til medvirkning".

Eksempler på fysisk eller psykisk mobbing:

- Slå, dytte, knuffe, klore
- Aggresjon mot offeret
- Verbal mobbing
- Lukke døren bevist rett foran noen
- Springe vekk fra
- Ikke hilse
- Gjemme seg for noen
- Mimikk og kroppsspråk (vende ryggen til, steinansikt osv.)
- Ignorer, overse
- Bruke ord/kallenavn – si stygge ting, sårende kommentarer
- Ikke spørre om de vil være med/ ikke inkludere
- Manglende anerkjennelse

Alle kan oppleve noe av dette fra tid til annen, enten ved å utsette andre for det eller bli utsatt for det selv, men det er når et barn opplever at disse og lignende handlinger vedvarer og gjentar seg over tid at det handler om mobbing. Når styrkeforholdet mellom den som utsetter andre for denne typen handlinger, og den som blir utsatt for dette konstant er i ubalanse. Og at barn opplever det som trist og vanskelig. Det er mobbing.

Avdekking:

Mobbing kan være vanskelig å oppdage og man skal være observant på endringer av barns atferd. Det kan ofte være et tegn på at noe er galt. Ved at hjemmet og barnehagen har tett samarbeid og

en god dialog vil det være lettere å fange opp endringer hos barnet tidlig. Foresatte ser barna sine i andre settinger enn ansatte i barnehagen og partene kan på den måten utfylle hverandre.

Observasjon:

For å avdekke mobbing vil observasjoner av barns trivsel og hvordan de er mot hverandre være viktig. Det er ofte nødvendig å bruke ulike observasjonsmetoder for å avdekke og en må observere over tid.

Tiltak når mobbing oppstår:

Personalet på avdelingene, sammen med pedagogisk leder har ansvaret for å utføre følgende tiltak ved mobbing:

I forhold til barna:

- Oppfølgingssamtaler med de involverte barna
- Vurdere å informere hele barnegruppa (samling)
- Vurdere å opprette et sosialt nettverk rundt offeret. (fadder)
- Vurdere å ta saken opp med PPT, veiledning
- De ansatte informeres, og får beskjed om å observere samspillet mellom de barna det gjelder. Observasjoner gjennomgås ukentlig. De ansatte skal bli enige om/ utarbeide en felles strategi for å stanse mobbing umiddelbart.

LØVELOVEN

Kan du Løveloven?
Jeg skal være meg,
men gi plass til andre,
slik at de blir seg,
bry meg om en annen,
hjelpe når jeg kan.
Slik blir livet bedre
for barn i alle land!

Ser du en som plages?
Det er ikke bra!
Alle må stå sammen
om å si i fra!
Alle barn på jorden
har den samme rett
til å være trygge
og til å være sett

Alle barna i barnehagen:

- Lære barna å reagere når andre barn blir plaget.
- Bekrefte barna positivt når de sier ifra om at andre blir plaget.
- Styrk det barnet er og ta avstand fra det det gjør.

I forhold til foreldre:

- Pedagogisk leder har ansvar for å informere foreldre når mobbing er blitt konstatert.
- Foreldre til både mobber og offer skal informeres umiddelbart.
- Ha samtale med de involverte foreldrene hver for seg eller sammen – avhengig av sak. Vurdere i hvert enkelt tilfelle.
- Bli enige med foreldre om hvilke tiltak som skal settes inn for å stoppe mobbingen.

Dokumentasjon:

- Det skal lages en skriftlig tiltaksplan. Legges ved under.

Foreldre kan drive forbyggende arbeid ved:

- Å være engasjert også i de andre barna
- Be barna med seg hjem, la barna treffe hverandre i en annen setting enn den de er vant med i barnehagen.
- Prate med sine barn.
- Å være gode rollemodeller som ikke snakker ufordelaktig om andre barn og deres foreldre i barnas påhør.
- Å gripe inn når barn viser uønsket atferd rettet mot andre barn, og på den måten vise at dette ikke er godtatt.
- Å være gode modeller i konfliktløsning, ved å hjelpe barna å finne gode måter å løse konflikter på.
- Være bevisst på hva en legger ut på sosiale medier, detter er ikke stedet for å ta opp vanskelig ting.

Evaluering:

- Personalet skal årlig evaluere sitt arbeid mot *trygt og godt barnehagemiljø*.
  Momenter til å ta med i evalueringen:
  - Sikre at alle i personalet til enhver tid vet hva som er den voksnes ansvar i forhold til holdning og handling når det skjer krenkelser.
  - Har vi etablert en kultur for å si ifra når barn krenker barn, eller ansatte krenker barn.

- Drøfte hvilke barn blir sett, ikke sett. Systematiser det jevnlig gjennom året.

- Planen vil holdes oppdatert i forhold til de enhver tid gjeldende retningslinjer fra kunnskapsdepartementet.

Alle i barnehagen har selv et ansvar for at en jobber i henhold til mål og retningslinjer som er gitt i planen.

.

Litteraturliste	
Bøker	**Forfatter**
Rammeplan for barnehager	
Lov om barnehager	
JEEP (Jeg er en problemløser)	Myrna B. Shure
Det interessante i det alminnelige	Berit Bae
Mobbing i barnehagen	Reidar Pettersen
Det kompetente barn	Jesper Juul
Mobbing i barnehagen	Barne og fam.dept. 2002
Fra ord til handling – fra handling til ord	Kari Pape
Bøker for barna:	**Forfatter**
Karsten liker å danse	Tor Åge Bringsværd
Ruffen – sjøormen som ikke kunne svømme	Tor Åge Bringsværd
Min storebror apen	Tone Lie Bøttinger
Fy Fabian	Paul Leer Salvesen
Det er alltid meg de skal ta	Ann De Bode
Otto og Joppa	Lena Klefeldt
Lilleving	Mats Wànblad
Den lille gutten og løven	Ulf Nilsson
Hymir	Per Christian Jersild
Herr Alkabars nese	Kari Saanum
Gutten i supermanndrakten	Gunn-Britt Sundstrøm
Den stygge drageungen	Else Færden
Billy og sinte Lotta	Birgitta Stenberg
Bjørn drar på landet	Birgitta Stenberg
Martins sommer	Gunder Andersson
Petter og månen	Trond Brænne
Stures nye jacka	Eva Eriksson
Albert og udyret	Gunilla Bergstrøm
Hvem kan redde Albert?	Gunilla Bergstrøm
Selim og Susanne	Ursula Kirchberg

Tiltaksplan

Skjema for forebygging, aktivitetsplikt, hendelse/krenkelser, referat skjema dersom det oppleves at det ikke er et trygt og godt barnehagemiljø er i barnehagen.

Vedlegg1: Rutine for: Et trygt og godt barnehagemiljø

Tiltak	**Ansvar**	**Dato**
Barnehagen setter handlingsplanen på agendaen.	Styrer/ Fagleder	Ved oppstart til nytt barnehageår
Opplæring og informasjon til alle nyansatte om vår Handlingsplan for Et trygt og godt barnehagemiljø.	Styrer/Fagleder/ ped.leder	Ved ansettelse
Personalet arbeider i tråd med «Kvalitetsplan for Sandnes kommune» og våre verdier og visjon.	Styrer/Fagleder	Hvert kvartal
Barn og foreldre informeres om vår Handlingsplan for Et trygt og godt barnehagemiljø.	Styrer	Årlig
Barnehagen vurderer det psykososiale læringsmiljøet (sjekkliste).	Styrer	Årlig
Barnehagen arbeider systematisk med å integrere nulltoleranse for krenkelser og mobbing Barnehagen evaluerer arbeidet jevnlig.	Styrer/Fagleder/ ped.leder Alle	Hvert kvartal
Personalet har et bevisst fokus på og kunnskap om egen væremåte og hvordan det kan påvirke samarbeidsklimaet i personalgruppa (Tenk USB – relasjoner).	Styrer/Fagleder	Kontinuerlig
Barnehagen har gode rutiner for å følge opp barnas trivsel og utvikling (progresjonsplan, USB, egen årsplan, barnesamtalen).	Ped.leder/styrer Fagleder	Kontinuerlig
Foreldre involveres og deltar i forebyggende arbeid. Tema på foreldremøter, SU og foreldresamtaler.	Styrer/Fagleder Ped.leder	Kontinuerlig 1 gang i halvåret

Vedlegg 2: Melding om mulig utrygt barnehagemiljø, Sandnes kommunale barnehager

Ved mistanke om eller kjennskap til at et barn ikke har et trygt og godt psykososialt miljø i barnehagen *Barnehageloven kap 8 Psykososialt barnehagemiljø* *§42 Plikt til å sikre at barnehagebarn har et trygt og godt barnehagemiljø (aktivitetsplikten)* *§43 Skjerpet aktivitetsplikt dersom en som arbeider i barnehagen krenker et barn* **Meldeskjemaet brukes både når barn krenker barn og når ansatte krenker barn**		
Barnets navn:		Fødselsdato:
Barnehage/avdeling		
Bekymring meldt til		
Bekymring meldt av		
Dato for melding		

Hva dreier bekymringen seg om? Beskriv utfordringene som skal løses (eksempel: vil ikke gå i barnehagen, stenges ute fra leken, ikke en del av felleskapet)

Hvordan ble bekymringen oppdaget?

Er barnet/barna hørt med utgangpunkt i alder? Kort beskrivelse av hvordan og hvem som har latt barnet/barna komme til orde. Dette kan inngå som en del av den videre undersøkelsen.
Videre saksgang, undersøkelse og eventuelt strakstiltak.

Melding mottatt av virksomhetsleder/styrer Navn og dato:	

Dokumentet skal lagres i barnets mappe i Public 360

Vedlegg 3: Sjekkliste for delpliktene:

Sandnes kommune har en helhetlig plan for arbeidet med trygt og godt barnehagemiljø. Den ligger i Compilo under Psykososialt barnehagemiljø, kap 8.

Hva er gjort for å følge opp delpliktene?
Bakgrunn for undersøkelsen:
Dato:

Delplikt	**Hva er gjort?**
Følge med (å fange opp) Før det oppstår en sak. Tidlig innsats Faste aktiviteter for å monitorere barnegruppa Inngår i det ordinære barnehagetilbudet	*Eksempel – legg til og trekk i fra:* Vennskapsbussen CLASS Sosiogram Barnesamtale Observasjon Relasjonskartlegging Foreldresamtaler Foreldreundersøkelse Loggføring for å følge utvikling over tid Andre dokumentasjonsverktøy

Gripe inn	Hvordan er det grepet inn :
Melde fra (skriftlig)	Hvordan ble det meldt fra : Styrer ble informert, den Foresatte ble varslet, den I alvorlige saker skal det meldes fra til barnehagemyndighet. Se egne prosedyrer for §43 Håndtering av saker §43
Undersøke (barnets opplevelse, forhold i omgivelsene, fakta i saken)	Hva er gjort for å undersøke saken: Samtaler (barn som ikke har det trygt og godt, andre involverte) Observasjon (systematisk, CLASS, andre observasjonsmetoder) Kartlegging (sosiogram, barnesamtaler, Bussen)
Oppsummering	Hva vise undersøkelsen? (analyse av informasjonen og drøfting av barnets beste)
Sette inn tiltak (faktiske tiltak og ikke undersøkelse/ plikten til å følge med)	Det blir utarbeidet aktivitetsplan etter barnehageloven § 42 Aktivitetsplan - Compilo

Skriftlig plan for tiltak:

§ 42. Plikt til å sikre at barnehagebarn har et trygt og godt psykososialt barnehagemiljø (aktivitetsplikt).

Alle som arbeider i barnehagen, skal **melde fra** til barnehagens styrer dersom de får mistanke om eller kjennskap til at et barn ikke har et trygt og godt barnehagemiljø. Styreren skal melde fra til barnehageeieren i alvorlige tilfeller. Ved mistanke om eller kjennskap til at et barn ikke har et trygt og godt barnehagemiljø, skal barnehagen snarest undersøke saken.

Når et barn eller foreldrene sier at barnet ikke har et trygt og godt barnehagemiljø, skal barnehagen undersøke saken og så langt det finnes egnede tiltak, sørge for at barnet får et trygt og godt barnehagemiljø. Det samme gjelder når en undersøkelse som barnehagen selv har satt i gang, viser at et barn ikke har et trygt og godt barnehagemiljø. Tiltakene skal velges på grunnlag av en konkret og faglig vurdering.

Barnehagen skal lage en skriftlig plan når det skal gjøres tiltak i en sak. I planen skal det stå

a. hvilke problemer tiltakene skal løse
b. hvilke tiltak barnehagen har planlagt
c. når tiltakene skal gjennomføres
d. hvem som skal gjennomføre tiltakene
e. når tiltakene skal evalueres.

Sandnes kommune har en *Plan for arbeidet med trygt og godt barnehagemiljø*. Den ligger i Compilo under psykososialt barnehagemiljø, kap 8.

Husk at aktivitetsplanen er en liten del av det som skal dokumenteres. Det er utarbeidet et skjema som heter: *Grunnlag for dokumentasjonsplikt.* Skjema ivaretar alle delpliktene som skal ivaretas i saker sammen med aktivitetsplan. Skjemaet ligger i Compilo under psykososialt barnehagemiljø, kap 8.

Vedlegg 4: AKTIVITETSPLAN **etter barnehagelovens §42**

AKTIVITETSPLAN **etter barnehagelovens §42**	
Barnets navn:	Født:
Oppstart i barnehagen: (Har barnet gått i andre barnehager)	
Barnehage:	Avdeling:
Styrer varslet av:	Dato:
Plan nummer: - (Lag ny plan hver gang den oppdateres eller justeres)	

Hvilket problem skal planen løse: - (Problembeskrivelse)
Barnets opplevelse av situasjonen: - (Hva har barnet uttalt om saken? Husk at barnets subjektive opplevelse skal legges til grunn. Har barnet synspunkter om hvilke tiltak som bør settes inn? Alder og modning? Foreldrestemmen?)
Hovedmål: - (Hovedmålet skal beskrive den ønskede situasjonen)

Tiltak: (Hva)	**Hva skal tiltaket løse:** (Hvorfor og hvordan)	**Ansvarlig:** (Hvem)	**Tidsperspektiv:** (Fra - til)	**Evaluering:** (Når, med hvem)
Individ				
Gruppe (avdelingsnivå)				
System (barnehagenivå)				

Sted:

Dato:

Foresatte: Virskomhetsleder/Styrer:

Info om klagerett: **Hvis du ikke er fornøyd med hva barnehagen gjør for at (du/barnet ditt) skal få det trygt og godt i barnehagen, kan du melde saken til barnehagemyndigheten.**
Sandnes kommune - Kommunen som barnehagemyndighet

Akivitetsplanen skal lages i barnets mappe i Public 360

Vedlegg 5: Barnehagens psykososiale miljø - Sjekkliste

Brukes til egen refleksjon og videre refleksjon i personalgruppen

Spørsmål	**Egen refleksjon**
Trives barna i vår barnehage? Hvordan vet du det?	
Bærer barnehagens lek og læringsmiljø preg av gjensidig omsorg, anerkjennelse og varme? Eller preges det av krenkende (ironi, sarkasme, spydighet) og kritiske kommentarer til og om hverandre? Tenk USB – relasjons perspektivet.	
Har vi et inkluderende miljø eller er det preget av at barn ekskluderes? (USB positivt/negativt klima)	
Hvordan er samspillet mellom barna. Er det preget av hierarkier eller av likeverdighet på hvem som bestemmer og får være med i lek og aktiviteter med flere?	
Har barnehagen et miljø preget av humor og glede seg over hverandres mestring eller er det prestasjonskrav og konkurrerende holdninger blant barna?	
Har vi en hverdag preget av lek, læring og mestring?	
Har vi et stimulerende leke og læringsmiljø ute og inne? Og er vi tilstedevørende ansatte som støtter og videreutvikler leken ved behov?	
Har alle barna lekekompetanse? Hvordan jobber du/vi for å ha oversikt og sette i gang tiltak?	
Har alle barn minst en venn (noen å være sammen med)? Kan det være vi «lures» til å tro	

at barna har det fint med andre barn bare fordi de er sammen?	
Har vi gitt barna erfaring i å mestre uenigheter og konflikter seg imellom?	

Vedlegg 6: De voksnes relasjoner til barna, Sjekkliste

Brukes til egen refleksjon og videre refleksjon i personalgruppen

Spørsmål	**Egen refleksjon**
Er jeg en god rollemodell for barna? (USB, evalueringsskjema)	
Er jeg anerkjennende og støttende til alle barnas initiativ? Er det noen barn som ikke ses eller ignoreres av deg? Hva kan det skyldes?	
Hvordan er mitt samspill med barna? Er det preget av dialog og åpne spørsmål? Eller er det mer beskjed preg og kontroll av barna?	
Når det oppstår konflikter mellom barna. Er noen barn mer troverdige til at du tror på deres forklaringer i konflikter enn andres?	
Griper du inn og veileder i konflikter eller overser du noen ganger? Hva begrunner du dette med?	
Tar du kontakt med alle barn eller er det noen barn du velger bort /unngår når du kan?	
Har du større tålmodighet og romslighet med enkelte barn enn andre? Hva må du gjøre for at du skal møte alle barn?	
Er du bevisst forskjellen på ironi og humor?	

- **Alle** som arbeider i barnehagen, **skal følge med** og melde fra til barnehagens styrer dersom de får mistanke om eller kjennskap til at et barn ikke har et trygt og godt barnehagemiljø.
- **Alle** som arbeider i barnehagen, **skal følge med** på hvordan barna i barnehagen har det.
- **Alle** som arbeider i barnehagen, **skal melde fra** til barnehagens styrer dersom de får mistanke om eller kjennskap til at et barn ikke har et trygt og godt barnehagemiljø. Styreren **skal melde fra** til barnehageeieren i alvorlige tilfeller.
- Ved mistanke om eller kjennskap til at et barn ikke har et trygt og godt barnehagemiljø, **skal** barnehagen snarest undersøke saken.

MÅL: Få nok informasjon til å vurdere tiltak og om en må sette i gang tiltak

Eksempler på undersøkelser

Samtaler med: andre barn, barn på avdeling, foreldre og ansatte
Observasjoner: enkeltbarn, gruppe, utelek, innelek, overganger, måltid, relasjon voksen – barn
Når skal en sette inn tiltak? Når barn eller foreldre sier at barnet ikke har et trygt og godt barnehagemiljø. Eller undersøkelser vi i barnehagen har satt i gang som viser det ikke er et trygt og godt barnehagemiljø.

Når kan undersøkelsen avsluttes? Dersom barnehagen etter å ha gjort nødvendige og tilstrekkelige undersøkelser konkluderer med at barnet har et trygt og godt miljø. Og at barnet og foreldre også mener det. Da er aktivitetsplikten utført.

I tilfeller der barnehagen har undersøkt og konkluderer med at enkeltbarn eller flere barn i gruppen ikke har det trygt og godt skal barnehagen sette inn tiltak som retter opp dette.

Det gjelder også hvis barn og foreldre mener at det ikke er trygt og godt barnehagemiljø.

Eksempler på tiltak som kan igangsettes:

- Tiltak i lek, voksenrollen i lek
- Lekegrupper
- Gruppesammensetninger
- Overganger
- Sosial kompetanse
- Den autorative voksne (Se USB om veiledning og reguleringsstøtte med Anita Meling)
- Trygge gjennom tett voksenkontakt

(Lund., i. og Helgeland A. 2018 Samarbeid mot mobbing i barnehagen)

Tegn barn kan vise på at de ikke opplever et trygt og godt barnehagemiljø:

Lund, 2015 s. 38 nevner observasjonens kunst og hva vi kan se etter for å avdekke krenkelser/mobbing:

- kroppslige bevegelser (brå, passivitet m.m.)
- Kroppslige forflytninger (hvor er barnet i rommet, i gruppen, i utelek, alene eller sammen med andre)
- Kroppslig plassering (i eller utenfor felleskapet, i lek m.m.)
- Uttrykk i øyne og i ansikt (her må du huske at det er dine fortolkninger)
- Øyekontakt
- Ord, lyder og tonefall
- handlinger

«<u>Håndtere</u>, <u>stoppe</u> og <u>følge opp</u> handler om det kontinuerlige arbeidet for å fremme et trygt barnehagemiljø. Her er det <u>forebyggende arbeidet en grunnmur</u> for å forhindre det.»

Varatun barnehagenes leveregel:

ALLE SKAL BLI SETT; HØRT OG TATT PÅ ALVOR.